

Gondolat

Szerkeszti: Keményes Lajos

Tartalom:

Égszakadás, pártindulás. ▲ A kegyelmes asszony. ▲ A repülő cipő. ▲ Lendvai István: Vilmoshoz. (Vers.) ▲ A Sándor Pál rőfje. ▲ A Crouy-Chanel-család. ▲ Thury színművész. ▲ Cikkek, riportok, feljegyzések.

Megjelenik hetenként.

Budapest, 1920. április 22.

II. évfolyam 17. szám.

Előfizetési díj 1/4 évre:

50 korona.

▲ Kiadja ▲
a Központi
Sajtóvál-
alat
R. T.

ÁRA

• 4 •

KOR.

Gondolat

Veget

A jogászvilág nélkülözhetetlen szaklapja, a

„Magyar Jogi Szemle“

A Magánjog Tára, Hiteljog Tára, Polgári Törvénykezési Jog Tára, Büntetőjog Tára mellékletekkel együtt. Kéthetente jelenik meg. Kérjen mutatványtérletet. Kiadóhivatal: Gerlóczy-u. 11. Kapható még: könyvkereskedésünkben IV., Duna-u. 6. (Klotild-palotában, Belvárosi kávéház mellett.)

Hirdetéseket

a Nemzeti Ujság, Uj Nemzedék, Uj Lap, Gondolat, Képes Krónika és Neue Post-ra felvesz a kiadóhivatal, Budapest, IV., Gerlóczy-utca 11. sz. és a könyvkereskedésünk IV., Duna-utca 6. (Klotild-palota, Belvárosi kávéház mellett.)

BECSÜLETTEL A HAZÁÉRT!

MOVE KÖNYVTÁR

Szerkeszti
PILCH JENŐ
Igazgató:
Szombathy
Kálmán.

Első szám. **A NAGY PER.** Irta Stocker Antal kuriai bíró. Tartalma: Cserny és társai bűnügye, Ferry, Borhy és Menkina cseendőrtisztek, a két Hollán, dr. Berend, Szigeti, Madarász és Dobsa meggyilkolása. A törvényszék ítéletének és indoklásának teljes közlése. **Ara 16 K.** Kapható lapunk kiadóhivatalában, IV., Gerlóczy-utca 11

OLVASSA

a NEMZETI UJSÁG-ot,
az UJ NEMZEDÉK-ot,
a GONDOLAT-ot,
a KÉPES KRÓNIKÁ-t,
az UJ LAP-ot
a NEUE POST-ot és a
MAGYAR JOGI SZEMLÉ-t.

Kiadja a Központi Sajtóvállalat
résztv. társ. IV., Gerlóczy-u. 11.

MOVE

Katonai társadalmi hetilap.

A magyar országos véderő-egyesület hivatalos lapja. A tényleges nyugállományú, tartalékos és népfelkelő tiszték és altisztek közlönye. Katonának polgárnak egyaránt. Változatos gazdag tartalommal megjelenik minden pénteken. Felelős szerkesztő: Pilch Jenő. Szerkesztő Szombathy Kálmán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Röck Szilárd-u. 4. Telefon: József 23-84. Előfizetési árak egész évre 90, fél évre 50, negyedévre 25 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BPEST, IV.,
GERLÓCZY
UTCA 11.

Még mindig nem tudja,
hogy a nemzetellen, erkölcs-
telen sajtó juttatta a bolsevista
gajdeszba Magyarországot?

Még mindig nem tudja,
hogy csak a becsületes, őszinte,
komoly, nemzeti keresztény
sajtó mentheti meg jövőnket?

Szerkesztőségi órák
mindennap 10 és 12 óra
között. Kéziratokat nem
adunk vissza. Előfize-
lési ár: egy negyed-
évre 38 K.

Szondolat

Égszakadás, pártindulás

Amit heteken keresztül beigértek, megtörtént. A Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja kettészakadt. A szakadás meglehetősen egyenlőtlen két részre tépte a pártot: azokra, akik a politikához értenek és azokra, akik szeretnének hozzá érteni. A nagyobbik rész az, amely nem ért a dolgokhoz, amely augusztusban fellobbant dilettantizmusát mindenféle érzelmi csatornán keresztül beömlesztette egy hirtelen keletkezett párt medencéjébe. Az új párt alakulásakor egyetlen feltételhez kötötték a tagságot, ahhoz, hogy: a jelentkező keresztény legyen. Ilyen körülmények között boldog-boldogtalan, ismeretlen és egészen ismeretlen emberek kezére — főleg azonban hangjára — került a magyar politika, a keresztény irányzat, a restauráció egész nagy problémája. A magyar politikai közérzés már szeptemberben a Wenckheim-palotában lüktetett, a hangulat lelkes volt, a vezérek még lelkesebbek, a magánhivatalnokok

és patikussegédek kórusa a szüandiánokat megcsufoló szerénytelenséggel recsegtette hangszálait. A parlamenti nyilvánosság intéző, módosító szerepét az ugynevezett „nagykör“ vette át.

Mi volt a nagykör? A nagykör kétségtelenül a törzsi társadalom egyik intézménye volt. A patriarkák vasárnap délután öreg eperfák alá túlköltették a törzset, mely nagy karéjban helyezkedett el az eperfa alatt. A törzsfőnök kegyelme különös jelül arculharmatozta a törzset, mely hálásan üvöltött fel a főnöki kegy e megnyilatkozásán. Az ősi szokás átplántálódott a Wenckheim-palotába és a forró őszi estéken a törzsfőnökök az emberkaréj arcába sóhajtottak mindent. *Friedrich István, Ereky Károly, Csilléry András, Pekarek Gyula* voltak a főszónokok. Nem volt államtitok, mely a nagykör füleit ne csiklandozta volna, nem volt taktikai lépés, melybe a nagykör bele ne hörögte volna magánvéleményét. Ereky itt fenyegette meg az antantot, Friedrich István itt mutatkozott be pepitanadrágban,

Szöveg

mint diplomata és itt viccezte ki *Clerkot*. A nagykör harsogva helyeselt és elintézett antantot, békekonferenciát, *Clemenceaut*, mindent. A régi politikusok, akik később kezdtek beszállingózni, frappirozva voltak a nagyköri politika e megnyilvánulásán és elkezdték csitítani az államférfiakat, hogy talán jó volna leszoktatni a nagykört arról, hogy beledörögje véleményét a közdolgozóba, azonban Ereky Károly, aki olyan, mint egy kilőtt, de föl nem robbant bomba, pattogni kezdett:

— Mi demokraták vagyunk. A keresztény demokrácia nem ismer kulisszatitkot.

Pompás volt, amikor az öreg *Rakovszky* István megjelent és mosolygó szeméből aranyos derű sugárzott a szónokló fogorvosokra.

— Nagy államfiak ezek, — mondotta — igazán élvezet itt politikát csinálni!

Amikor egy hozzá hasonló régi politikus megjelent, a nagykör közepén szónokló soros államfiu sietett egy-egy gólt rugni az „avultak“ felé. Akinek neve és multja volt, azt úgy nézték, mint a kémekeket, emellett azonban az oláhok kémei egész nyugodtan jártak és keltek a klubban s vitték a hirt a megváltó parancsnokságnak. Furcsa, torz- és veszedelmes piaci politika uralkodott a körben, melynek egy alkotó tényezője volt: a hangulat. Ebből éltek, ez nyilvánult meg, ezt korbácsolták és ezt emlegették. A hangulat hangszálegyedei tényezőknek érezték magukat és

pedig joggal. *Lloyd Georgeról* sehol a világon nem kiabáltak olyanokat, mint a nagykörben. Itt megmondták neki.

A párt komoly elemei *Haller* István vezetésével távolmaradtak a nagykör varázsától és szervezkedtek. Előkészítették és lebonyolították a választásokat, mialatt a közben félretolt Friedrich-csoport a nagykörben keresett vigasztalást és támogatást. A nagykör a Huszárkormány baklövéseit tényleg ki tudta használni és kifelé nem kellett olyan védekező harcot folytatnia, mint saját pártja felé. Emiatt sikerült a kisgazdapártnak akkora erőre vergődni. Ami tény, azt nem lehet megcáfolni. *Huszár* Károly kisstilü politikusnak bizonyult és a nagyköri lármát komolyan vette. Nem igyekezett a hangulatot maga felé fordítani, hanem azok ellen, akik a nagykör kedvencei voltak, kulisszamögötti hadjáratot indított s ezzel megtörtént az első lépés a pártszakadás felé. A választáson elejtették a Friedrich-csoport jelöltjeit, nem támogatták kellően s ezzel a jogosan félreállított Friedrich-csoportnak hatalmas fegyvert szolgáltatottak, akik emiatt joggal háborogtak.

Megtörtént a választás. Az eredmény a belső surlódások miatt nem lett kielégítő. Keserű mellőzések bugyborékkoltak a fogorvosi fronton, amely a nagykör hangulatában keresett vigasztalást. A nagykör azonban a parlamenti csoport megalkakulása pillanatában elvesztette

Szombat

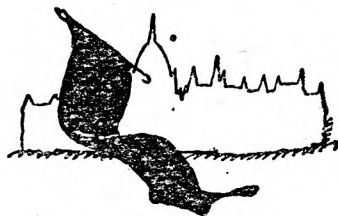
sulyát s jelentőségét és a sarokba szorult, ahol Ereky Károly csepegtette egy fogcseppes üvegből a mérget. Ezekben a napokban ki-tűnt, hogy a csoportnak csak egy komoly tényezője van: Friedrich István, akit azonban Huszár teljesen környezetének, az Erekyeknek karjába taszított rossz taktikájával. Friedrich fel lett volna használható kellő beillesztéssel a pártélet munkájába, azonban a másik oldal rosszul dolgozott.

Friedrichék végső bukásuk után a párton belül a régi nagyköri politikában kerestek támasztékot és a parlamenti csoporttal szemben a nem parlamenti tagok tömegét vonultatták föl. A mellőzött dilettánsok, az *Anka* Jánosok és a bukottak boldogok voltak, ha kellemetlenkedni sikerült a parlamenti csoportnak és amikor a szerencsétlen Huszár-Friedrich ügy a személyes inzultus beigéréséig feszült, a pártkör Friedrich István mellé állt, a hangulat urrá lett a pártcélok fölött.

A szakadás bekövetkezett. A felelősség nem kizáróan Friedriché, a tulsó oldalon is történtek hibák. A magunk részéről sajnáljuk, hogy így történt, de viszont megnyugtat az, hogy egy céltudatos, reálpolitikai sineken haladó parlamenti párt nem kénytelen deferálni klubhangulatoknak, nagyköröknek.

A parlamenti csoport különvált, a Wenckheim-palota győzött. Friedrichék ellenzéki szereplése egyelőre nem az, amelyet vártunk tőle. Az ellenzéki ütemet ugyanis Ereky Ká-

roly szabja meg. Friedrich István különös egyéniség. A parlament akusztikája egészen idegen, pályája a demagógia talajában fogant. Nem tudja értékelni a rezonanciákat, tulbecsüli a tömegmorajt, a tapsot, a frázisokat. Még nem forrott ki, még nem ment keresztül a parlamenti iskolán. Kíváncsian figyeljük további szereplését. Egy bizonyos, hogy rossz környezetben van. Az is bizonyos, hogy népszerű. Vajjon micsoda eredménnyel zárja le pályája első szakaszát? Még nagy kérdés. Szeretnénk, ha jó választ tudna adni.

A kegyelmes asszony

(Arckép-vázlat.)

— Kegyelmes asszonyom, utóljára egy szerda délutánon láttam. Azon a szerda délutánon, mikor önök kártyaparthie-t rendeztek a nagyebédlőben, a széles asztalnál összejöttek, régi barátok és játszottak egy filléres alapon. Akkor tél volt, hullott a hó, a fehér kandallóban aranylott a tűz, a kis kaucsuktányérkákra uj rézfilléresek csörögtek, melyek csak az imént kerültek ki a pénzverdéből. Régen

Szöveg

lehetett. Lehetett négy éve. Vagy ezer éve. 1903 telén volt.

— Kegyelmes asszonyom, azóta nem láttam és tegnap elhatároztam, hogy fölkeresem. A házmester közölte velem, hogy a kegyelmes ur a háboruban meghalt. Ezt tudtam. Fölbandukoltam a széles, világos lépcsőházban, mely az elsőemeleti lakásukhoz vezet és eszemben régi dolgok kóvályogtak azokról a híres, hetedhétországra szóló lakomákról, melyeket valaha itt laktunk. A csengettyű nem szólt. Lekerült az a fényes réztábla is, melyen valaha a kegyelmes ur neve állott. Hosszan zörgettem az ajtót, mint a külvárosi kis bérházakban szokás.

— Kegyelmes asszonyom, engedje meg, hogy megcsókoljam a kezét, első pillanatban meg se ismertem. Róza eltávozott, természetesen, a Teréz sincs már itt, az is a szüleihez utazott, aztán férjhezment. Egyedül tetszik Jenni, cseléd nélkül. Ma ez a divat. Reggel takarít. Azért visel szürke, kopott félkezttyűt, hogy be ne lepje a kezét a por, meg a piszok. Mind az öt szobát ön takarítja, de csak abban a szélső, kis udvariban lakik, a többi már régen, a háboruban kiadta, vagy a vörösek vették el on-tól, aki hetvenegy éves és négy gyermeket nevelt föl. Hogy is mondták: „Proletáröntudat... Szociális termelés... A dolgozók uralma...“ Nagyon szép volt.

— Kegyelmes asszonyom, ma „keresztény kurzus“ van. Ön keresztény és a proletárdiktatura ide-

jén, a József-központ ostroma alatt a házbizalmi elfogatta mint „veszélyes és gyanús elemet, aki a proletárság ellensége“, előbb pedig becsukatta a szenespincébe, nehogy jeleket adhasson az ellenforradalmároknak. Vajjon tettek-e valamit az érdekében? Nem sokat, mondja. Ez az ön nyelvén azt jelenti, hogy semmit. Reggel hat órakor naponta fölkel. Odaáll a gázrezsóhoz, ahol eddig Teréz szorgalmatoskodott és megfőzi a rántottlevesét, ápolja a körmeit, aztán belekap a takarításba. Kitakarítja a saját kis szobáját. Majd a többieket is, mikor a lakók fölkelnek. Mert náluk alkalmazott a kegyelmes asszony. Ház-tartási alkalmazott. Nincs ebben semmi szégyen. A munka nem szégyen. Az se szégyen, hogy a boldogult kegyelmes ur után havonta 400 korona nyugdíjat kap. *Lucus a non lucendo*: nyugdíj, vedd föl, számold össze és nyugodj meg.

— Kegyelmes asszonyom, tudja-e, mi az a valuta, a dollár és holland forint, a lánckereskedelem, látta-e azokat, kik itten folyton forradalmakat kotyvasztottak, járt-e a szobájukban, megnézte-e a rózsaszín márvány fürdőkádjukat és a sonkákkel bélelt éléstárukat? Ők nem kegyelmesek. Senkihez se kegyelmesek. Most hallom, hogy az ötszáz koronához még keresni is méltóztatik, mellékesen. Zongoráznit két kisleányt. Látom a hangjegytartón „Clementi“ ujjgyakorlatait. A kegyelmes asszony is zongorázik, tudom, gyermekkoromban

oly szívesen elhallgattam, ahogy a Klapka-indulót játszotta és egy másik dalt is, egy magyar nótát, igen „Ég a kunyhó...” kezdetűt. Nem fárasztja kérem a tanítás? Csak az a baj, hogy már nem jól lát. De a kisleányok délelőtt jönnek, amikor még világos van az udvari szobában. Délután aztán másik két növendéke keresi föl, akiket francia szóra oktat. Ah, oui vous parlez français. Pas couramment? De az nem is kell, a nyelvtan a fő a kis fruskáknak. Egy nagy utazókosáron nyitva is van a nyelvtan. *Negyedik ígeragózás*: Perdre. Je perds, én vesztek, tu perds, te vesztesz, il perd, nous perdons... Vesztek és veszünk, valóban én vesztek és mi veszünk, mindent-mindent elvesztünk. Vagy még inkább végzett multban, mindent elvesztettünk. Soha történelmi osztály nem bukott le annyira, mint a magyar, soha tehetség, jóság, nemesség, érdem, áldozatkészség, türés ennyire meg nem volt taposva, mint önök, jók és tiszták, mindig várók és áldozók, mindig másoknak használók, gyermeknevelők, hitvesek, szegény özvegy kegyelmes asszonyok, kik mostan a valutacsempészek cipőit pucolják és a hadicsalók porontyait tanítják zongorázni. Még a francia forradalom se köpte le ennyire a szellemi arisztokráciáját.

— Kegyelmes asszonyom, engedje meg, hogy meghajoljak ön előtt. A földig hajolok ön előtt, kegyelmes asszonyom...

A repülő cipő

Szerkesztőségbe ment naponta elsietek a cipőfényező művész előtt. Levegős műtermét egy piszkos vászondarab jelzi, amelyen kívül kefék, krémek és rongyok sorakoznak. A

mester szorgalmas, mindig dolgozik, az üzlet jól megy. Közben hatalmas füstöket fuj a mester hamisítatlan szivarjából és buzgón köpdösi a markát. Engem a mester kevésbé érdekelt, de tegnap megütötte a fülemet, mikor egy fényesre dörzsölt cipő tulajdonosának rekedt hangján következőket méltóztatott mondani:

— Ugy ragyog az kérem, hogy elrepül.

Kalapot, madarat, miegyebet láttam már repülni, cipőt azonban csak akkor, ha a gazdáját is repülésre illették. Tetszett az atyafi, aki Pegaszussá keféli az apostolok lovait. Megálltam:

— Mennyiért pucolja ki a cipőmet?

— Ezt nem szokás kérdezni, válaszolta. Különben hányas?

— Hányas? Micsoda hányas?

— Az ur cipője! — pattant rám.

— Negyvenhármast, feleltem busan.

Végigméricskélte a ruhámat:

— Nyolc korona. Tetszik?

Megmagyaráztam neki, hogy nincs szándékomban igénybevenni művé-

Gondolat

szetét, csak arra voltam kíváncsi, miért mondja a kipucolt cipőre, hogy röpül?

Rám bámult. Kisvártatva megszólalt:

— Hát csillog a munkám a napon, mint a bogár háta, aztán... Különb-
ben egyefene, magam se tudom, hogyan jár rá a nyelvem. Talán, mert a nevem... Tetszik tudni, Varju Péternek hívnak, s mikor katona voltam, az őrmesterem folyton így aggyusztált:

— Vigyázz Peti, olyan okos vagy, hogy még elröpül a fejed. De miért kérdezősködik az ur? Detektiv?

Siettem megmagyarázni, hogy az ujságírás az igazi foglalkozásom s csak érdeklődöm. Erre megnyugodott.

— Kellemes mesterség a cipőpucolás?

— Télen még tűrhető, de nyáron! Pühá!

Itt rettenetes fintort vágott, aztán folytatta:

— A bankólebélyegzés megcsapantotta a forgaimat, pedig a proli-dityi már ugyis tönkretett.

— Nem szerette a kommünt?

— Szerette a rablót! A mi szak-szervezetünk volt a legellenforradal-mibb. Pedig akár fűthettünk volna a sok 25 koronással. De ha már ilyen alsó munkát üzök, legalább urnak csináljam. A dityi alatt inkább nem is dolgoztam. Akkor tiszturak fényesítettek. Láttam kettőt a Ferenciek-terén, olyan volt a műhelyük, mintha

skatulyából szedték volna elő. Prolik-nak én nem dolgozok, csak uraknak.

— Most talán uraknak dolgozik?

Tudja meg ember, — mondtam neki, — hogy az urak most meztláb járnak.

Csodálkozva nézett rám.

— No, és mennyit keres?

— Ha nem írja meg, megmondom.

Nehogy adót vessenek ki rám.

— Csak rajta.

— Ugy 250—300 koronát keresek, vasárnap többet. De tessék meghinni, dolgozom érte. Reggel a szállodában pucolok, jutányos áron, mert a pin-cér is kap, amiért a cipőket nekem liferálja. Aztán kiülök ide. Lakkozni, fehérre és sárgára festeni is hoznak a kuncsaftok. Délig ha hozzák, es-tére megvan. De sok a kiadás is. Minden héten uj kefe kell.

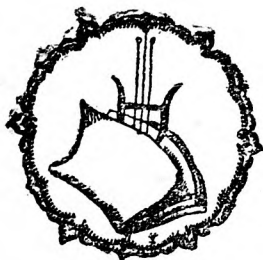
— Azért marad a jövedelemből, egy kefe 30 koronába kerül. És nem unja a mesterségét?

— Dehogya is unom! Mindig más lábakat látok. Selyemharisnyákat is. Ha küldik a cipőt, akkor megpróbá-lom a cipőhöz hozzáképzelnem a gaz-dáját. Ez is szórakozás. Aztán rik-kancs-komámtól elkérek pár ujságot, meg itt a hordár is.

— Mi a terve a jövőre?

— Hogy micsoda? Ha megszed-tem magamat, eladom jó pénzért ezt a sarkot s földet veszek rajta.

Nagyon foglalkoztat a gondolat, hogy megalkuszom a helyére. Hol tudok én másutt havi tizenkétezer koronát keresni?

Vilmoshoz

*Te hontalan busúlsz. Holland esők
borúján fájva rémlik Potsdamod,
s holt légiók vernek rád ablakot.*

*Hajh, császár, immár lógatott fejünk
egy asztalon boronghat, két szegény:
a burkus cézár s a kuruc legény.*

*Álmodtunk egyet, vaksi burkusom:
kardot, középkort, virtust, — nyavalyát,
s az égen égtek Mózes-kabalák.*

*Gondoltuk-é, hogy Európa más,
lecsúszott úr, hétszilvafás telek,
s más dalt süvöltnek torzomborz szelek?*

*Gondoltuk-é, hogy üzletes betyár
nyargalja mindazötvilág lovát,
s a szentségeink nem érnek kovát?*

*Pedzettük-é, hogy zsarnok kellenék,
itthon taposni elsőbb skorpiót,
sandául szentest, dögbeszédü jót?*

Szombat

---

*Hajh, nem gyászolna Brandenburg-kapud,
s a székely szégyen éji csendesén
nem sírna Mátyás Kolozsvár terén!*

*Tán este is volt, végső alkonyat,
nem kellünk többé, játszott hegedük,
s már szolga lát csak hajnalt és derüt.*

*Lehet, császárom, voltunk holt urak,
nyergen zötyögve holdas tébolyúl, —
sötétedik, s aztán az éj borúl.*

*De még füleljünk, fáradt burkusom,
tán hív a puszta, zúg a rengeteg,
s az Isten ránkkiált, hogy „keljetek!”*

*S ha száz arkangyal harsonába kezd,
majd rúg egyet a Kalmár mérlegén
a burkus cézár s a kuruc legény.*

Lendvai István.

A Sándor Pál rőfje, (amellyel a t. Házban az igazságot méri)

Sándor Pál ur,
a Pollák és Schle-
singer gabona-
bizományos cég
kiérdemesült bel-
tagja, honatyai
minőségében, a
t. Ház ülésén vé-
delmére kelt az

ő, már a biblia szavai szerint is „gonosz, nyakas“ népének. Ennek a védekezésnek a jellegzetessége mégis abban csucsosodott ki, hogy midőn Sándor Pálnak tulajdonképpen vezeklőleg, szánombánommal kellett volna töredelmes vallomást tenni az ő kártékony népéről, a rőffel, mellyel az igazságokat kezdette mérni és osztogatni, végeredményben a balga türelmes keresztényekre, helyesebben fajmagyarságra sujtott le. A zsidó lélek és elfogultság megnyilatkozásának ezen őszinte szavait érdemes leszögezni.

— Hogy a tőkésék 50 (?) százaléka zsidó, — ugymond a félelem és gáncsnélküli dinnyetermelő Sándor Pál, — annak a keresztény társadalom az oka, amelyből mindenki hivatalnoknak ment és lenézte a tőkegyűjtő pályákat. (Helyeslés: Ugy van! Ez igaz!) A középosztálynak nem lehet megvárnia a sült galambot, vegye a kezébe a rőföt, mint mi tettük, ne derogáljon neki! (Zajos helyeslés)...

Végtelenül sajnálatosnak tartom, hogy Sándor Pálnak ezen hamis rőffel mért igazság osztását még helyeselték is a t. Házban. A t. Ház szegénységének bizonyítéka, hogy nem akadt egyetlen magyar ember, aki mindjárt azon melegében harag és gyűlölet nélkül rácsáfolt volna a becsületes, munkás magyar multat, úgy látszik, nem ismerő, vagy, ami gonoszabb, tudatosan hamisító, le-kicsinyítő pesti kalmárra. Mert, hiszen, célzatosan megkockáztatott fenti meg-tévesztő állításának éppen s jórészt az ellenkezője igaz. Álmos, Árpád apánk vezérkarában és seregében hiába szerepeltetnek lovasított zsidókat, száguldó héber dandárokat a tudós Sándor Pálék, a rideg statisztika és felülemelkedett történettudomány más képet mutat. 1848-ig a magyar kereskedelemben, talán az egy II. József császár korától fertőzött „Peszt“ kivételével, szörványosan, sőt egyáltalán nem is tevékenykednek a zsidók. A vásárjai révén világpiacot jelentő Debrecenben például, az 1715-ben alakult „Kalmár Társaság“ máiglan vezetett névjegyzékének bizony-sága szerint a váradi Baranyi, kis-szántói Dobozi, kóji Komáromy, nemes Bánki, körösi Borbély, radis-tyáni Király, csokalyi Fényes, vértesi Vértesy, mikepércsi Mike, nemes Gyarmathy, ecsedi Csapó, ványai Fodor, németujfalui Simonffy, nemes Balyk, kiskarándi Nánássy, Sárói-Szabó, nemes Kiss-Orbán, veresmarti

Szondolat

Weresmarty, kenesei Kenessey, piéri Doszpoly, szikszói Szikszay, tasnádi Szántay, alistáli Laky, megyaszói Megyasay, vecsei Vecsey, marási Csáthy, tóti Poroszlay, nagybákai Sesztina, tasnádi Kardos, nagyselmeci Kaszanyitzky, fenyéri Zádor, Csanak, öttömösi Geréby, szentmiklósi Pongrácz, gyürki Gyürky, négyesi Szepessy, érszentkirályi Szentkirályi, Armós, csöglei Tóth, Koncz, dezséri Bachó, lózsárdi Györffy, nemes Bosznay, komlósi Komlóssy, zsarolyáni Márton, somosi Somossy, fűszeres Kovács, vasas Kovács, rőfös Szabó, Huszár, Félegyházy, Harmathy, Kenderessy, Szentgyörgyi, Kondor, Pásztor, Borsos, Füzessy, Várray, Parthy, Telegdy, Rankay és még számos vérbeli családokból kerültek ki a debreceni, az országhatáron túl is becsült kereskedők. Idegen névvel, idegen eredettel is közéjük tartoztak, részeseiké váltak a tisztességes keresztyén kalmárkodásban a nem kevésbé érdemes Rickl, Gaszner, Dragota, Fabricius, Kleckner, Brunner, Benyáts, Bruckner, Blattner, Donogány, Mayer, Ganovszky, Molnár (Lukács), Holvay, Stenzinger, Schlachta, Thaisz, Lichtenstein, Koncsek, Raits, Leidenfrost és még több más német-örmény kalmár-családok.

Ámde ha Debrecenből tovább megyünk, Kassa, Arad, Temesvár, Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, Kecskemét, Szeged, Várad, Tokaj, Lőcse, Eperjes, Komárom, Pécs, Győr, Fehérvár, Sopron, Buda, sőt „Peszth“ közelmúltja is azt bizonyítja, hogy nem a Sándor Pál Szenderjei, Mendeljei, Kohnjai, Lusztigjai, Braunjai, Katzjai, Löwyjei, Löwingerjei, Fuchsjai, Wolfjai és egyéb nemes Goldsteinjei alapozták, tartották fent a kereske-

delmet. Az ország minden számottevő piacán magyarok, vagy legalább is beolvadott, jótörekvésű keresztyén kalmárok forgatták a rőföt, kezelték a mérleget. Ezek a derék kalmárok az 1850, 60, 70-es évekig jól állották helyüket. A Galicia felől mind sürjebben és sürjebben furakodó, zabolátlan, erkölcstelen kufár elemekkel szemben csak a 80-as évektől kezdtek rohamosan tért veszíteni. Mindamellett tévedésben leledzik Sándor Pál mester. Nem a rőf derogált ezeknek a tisztességes magyar kalmár ivadékoknak. Inkább a szennyes versengéssel, haszonért mindenre kapható, szövetkező kufár cinkossággal, a szipolyoktól bevezetett hamis mérleggel, hamis rőffel, számlálhatatlan csalafintasággal nem tudtak, nem akartak megbarátkozni nagyon sokan; tehát félre kellett állniok, majd végleg pusztulniok is kellett a liberális politika hamispénzverő jegyében teljesen lezüllött, kénykedvre kiszolgáltatott piacról... S végül még annyit Sándor Páléknak, hogy, minálunk magyaroknál, akasztott ember házában nem szokták dicsőitgetni a hőhért.

M. P.

A Crouy-Chanel-család

(Látogatás Nyári Albert bárónál.)

Utóbbi időben sürűn szerepel a sajtóban a Crouy-Chanel grófok neve. A francia hercegi és magyar grófi család okmányaira támaszkodva, III.

Endre árpádházi királyunk egyenes

Sondolat

sarjának tartja magát. Az érdekes ügyben nehéz állást foglalni addig, amíg magyar diplomatikusok is meg nem vizsgálták a Crouyak iratait.

A Crouy-kérdéssel nálunk behatóbban Nyári Albert báró foglalkozott, aki tanulmányainak eredményét „Az utolsó magyar trónkövetelő” címmel hozta nyilvánosságra. Felkerestük otthonában az illusztris szerzőt, aki kötött ujjasában éppen íróasztalánál dolgozott, mikor szolgája bevezetett hozzá. Kérésünkre a legnagyobb készséggel adta elő a következőket:

A Crouy-Chanel-család tagjai, melyet különböző uralkodók is mindig az Árpádok vérének tekintettek, II. Endre fiától, Posthumus Istvántól vezetik le származásukat. III. Endre még Velencében feleségül vette Cumani Sibillát, egy ősi patricius család leányát, mely család női ágon Nagy Alfréd angol királytól származik. III. Endrének a frigyéből két fiu született: Márkus és Félix, akiket a király a zavaros viszonyok miatt nem mert magával hozni Magyarországra, hanem Arragóniai Jolántól kapott franciaországi birtokára, Crouy-Chanelbe küldött. Mikor a köztudatba belenevelt „utolsó Árpád” 1301-ben méregtől meghalt, a két fiu nem érvényesíthette jogait, mert a csápjait már kinyújtó francia Anjou-család megakadályozta őket ebbeli törekvéseikben. III. Endre utódai megnyugodtak a változtathatatlanba s birtokukról felvették a Crouy-Chanel nevet. A fiatalabb ág később magasra vitte, hadvezéreket és biborosokat adott Franciaországnak s csakhamar hercegi rangra emelkedett.

1790-ben a Crouy-Chanelek, hogy előjogokhoz jussanak, a grenoblei Chambre des Comptes elé 60 ok-

mányt terjesztettek azzal a kéressel, hogy mondják ki törvényesen az Árpádházból való származásukat. A bíróság szigorú vizsgálat után meg is állapította a királyi eredetet. Az első császárság a család okleveleinek aprólékos áttekintése után grófnak és Crouy-Chanel de Hongrie-nak nevezi a családot, megerősíti III. Endre nyolcpólyás cimerének százados használatában s a császár kamarásai közé osztja be a Crouy-Chanel grófokat.

Az utolsó magyar trónkövetelő, Ferenc Claudius Ágost 1793-ban született s gyorsan emelkedő karriért futott be. XVIII. Lajos a máltai keresztel is kitüntette, mint II. Endre utódját. Ágost gróf nagy elme volt és Spanyolország pénzügyeit teljesen rendbehozta. 1844-ben felvette a hercegi címet s Lajos Fülöp állandóan „princ”-nek, IX. Pius pedig hivatalos okiratban is hercegnek nevezi. III. Napoleon a Habsburgok elleni küzdelmében Ágost herceget ismeri el törvényes magyar uralkodónak. Elismerik Viktor, Emánuel és a pápa is. Hadi kudarcuk után azonban békét kell kötniök s elejtik „a magyar trón várományosát” (Ágost tiltakozott, hogy trónkövetelőnek tekintsék). Ágost haláláig kitartott. Germain Sarrut „Les fils d'Arpad” című művében követelte, hogy bocsássák Magyarországon népszavazás alá: akarja-e Magyarország Ágost hercegnek nyújtani a koronát?

Ágost egyetlen fivére, Henrik gróf 1844-ben Péczelen nemesi birtokot vásárolt. Mint magyar birtokos az országgyűléshez fordult, hogy ismerjék el az Árpádoktól való származását s adjanak neki honfiusítást. Az alsóház két szavazat ellenében mellette foglalt állást, mire a felső-

ház politikai okokból nem is mert az ügy tárgyalásába fogni. A kitört szabadságharc pedig lehetetlenné tette, hogy amíg Habsburgok uralkodnak Magyarországon, újból szóvá lehetne tenni ezt a kérdést.

— Körülbelül ez a Crouy-család rövid története, — mondta Nyári báró — de hazai történelmünk annyira meg van hamisítva, hogy a Crouy-Chanel nevet kevesen ismerik nálunk, jöllehet még a XIX. században is nagy szerepet játszott. Az osztrák-olasz háboru kitörésekor a turini magyar emigránsok Klapka vezetésével Crouy-Chanel Ágost herceg köré csoportosultak, akit, mint az Árpád-ház férfiágon leszármazott ivadékát, a magyar korona egyedüli törvényes birtokosának ismertek el. A fontos kérdésnek külföldön jelentős irodalma támadt, ami visszhangot nálunk természetesen nem kelthetett.

— Sajnos — fejezte be — a mai politikai viszonyok sem kedveznek. A Crouyakra vonatkozó adatokat újabb vizsgálódások és bővítések után ismét feldolgoztam. Kész is van a munka, de nem tudom kiadni. Tudom pedig, hogy érdekelné a közönséget.

— Hány tagja él a Crouy-családnak Magyarországon?

— A legidősebb Endre gróf, aki Somssich grófleányt vett feleségül. Azt hiszem, ötvenkét éves. Három fiuk van, akik végigharcolták a világháborút.

Sok mindenről elbeszélgettünk még ezután a báró urral, aki kitünő festő is. Sok remek kép van a műtermében, amit még uem állított ki a tárlaton. Miután megtekintettem kíváncsian értékes majolika- és porcellángyűjteményét is, elbucsúztunk.

A napokban azt a hirt hallottam, hogy Endre gróf Debrecenben fellép képviselőnek.

(Mihelics Vid.)

Thury színművész,

a keresztény színészek és zenészek szövetségének ügyvezető igazgatója

I.

Budapest, 1918 nov. 10.

Thury színművész szigoru novembrista, borzasztó elégedetlen a multtal, forradalmár, a katona-színészek elnöke, katona tanácsnok, színházat követel és nagyon ügyes honmentő.

II.

Budapest, 1919 máj. 10.

Thuryszínművész elvtárs javasolja, hogy a közoktatási népbiztosság kommunizálja el az Uránia-színházat. Írásos felterjesztést tesz, nagyon buzgó és nagyon lelkes barátja az új világrendnek.

III.

Érsekujvár, 1920 febr. 10.

Az érsekujvári „Utmutató” című cionista folyóirat február 15-iki száma a következő hirt hozza:

„Napkeleti hangverseny.

E hó 10-én, kedden az érsekujvári szintársulat Donáth Ede

Szondolat

karnagy, lelkes cionista elvtársunk vezetésével nagy hangversenyt rendezett. A műsor felölelte a zsidó kultúra leggyönyörűbb alkotásait. Az estét lapunk agilis szerkesztőjének, dr. Weiss Lipót-nak magasan szárnyaló prologia vezette be. Majd Thury Elemér ismertetett két költői szépségű bibliarészletet. Mihó Ida gyönyörű hangja érvényre juttatta a zsidó dalok busongó melódiáit. A többi szereplők is, Thury-né Károlyi Sári, Róna Rózsi és Fenyő Irma, kivették részüket a sikerből és tapsból.

Thury színművész a demarkációs vonalon túl 2 hónappal ezelőtt még cionistákkal dolgozik, neje önagsága is „kiveszi részét a sikerből és tapsból.” A tapsot cionisták szállították.

IV.

Budapest, 1920 márc. 10.

Egy hónappal később Budapesten, a demarkációs vonalon innen, kommunikék jelentik, hogy a keresztény színészek és zenészek szövetsége ügyvezető igazgatójává választotta Thury színművészt. Thury színművész nem akar zsidósármazásuakkal együtt működni, propagandát csinál ellenük és szövetkezik.

V.

Budapest, 1920 ápr. 10.

Ugy értesülünk, hogy Ambrus Zoltán a kultuszminisztérium egyenes felszólítására szerződési ajánlatot tett Thury Elemérnek. Az éhínséggel küzdő Nemzeti Színháznak 105 tagján kívül okvetlenül szüksége van a 106-ikra, Thury színművészre, aki a Nemzetit bi-

zonyosan ki fogja vonszolni a kátyuból. Mert kétségtelen, hogy Thury színművész a legpraktikusabb, leghasznavehetőbb színházi férfit Magyarhonban.

VI.

Ellenkező esetben tévedtünk.

A Központi Sajtóvállalat

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Duna-utca 6.

(Klotild-palota, a Belvárosi kávéház mellett.)

Kapható

Ujabb szépirodalmi munkák:

Csathó: Te csak pipálj Ladányi (harmadik kiadás)	K 20.—
Csathó: Pókháló	K 26.—
Gárdonyi: Isten rabjai (harmadik kiadás)	K 40.—
Krudi: A betyár álma	K 16.—
Lendvai: Köszöntő	K 7.—
Lukasich: Doberdo védelme	K 10.—
Pásztor J.: Csomorkányék Pesten	K 10.—
Pekár: Magyar költők szerelmei	K 30.—
Pekár: Amazon királynő I—II.	K 48.—
Romain Rolland: Jean Christophe I. A hajnal	K 14.—
Romain Rolland: Jean Christophe II. A virradat	K 14.—
Romain Rolland: Jean Christophe III. Az ifjuság	K 18.—
Szabó D.: Elsodort falu	K 80.—
H. G. Wells: Emberek a holdban... ..	K 28.—

Ujabb közérdekű munkák:

A magyar békefeltételek (eredeti szöveggel)	K 50.—
Siklóssy: Műkincseink vándorutja Bécsbe	K 30.—
Szirtes: Gazdaságpolitikai pártok fejlődése	K 10.—
Lika: Kis könyv a művészetről	K 22.—

Ujabb gazdasági munkák:

Horváth: Tyuktenyésztés	K 5.—
Bernátsky: Veteményes kert	K 24.—
Bernátsky: Szőlőművelés... ..	K 16.—
Dorner: Burgonyatermelés... ..	K 30.—
Illés: Cirok, köles, repce, mák és napraforgó term.	K 15.—
Ignác: Méhészet	K 20.—

A legujabb és legjobb nyelvtan:

Székely: Angol-amerikai fonetikus társalgási nyelvtana	K 20.—
---	--------

----- 10%-os felár hozzászámítandó! -----

DOHÁNYPÁC
valódi egyiptomi kapható CITY
DROGÉRIA, IV., Eskü-ut 5. és HON-
VED DROGÉRIA I., Attila-körut 2.
100 gr. dohányhoz elegendő próba-
tíveg ára 15 kor. és a postakölt-
ség. 1/2 kgr. dohányhoz elegendő
adag ára 35 korona
és a postaköltség.

Egyetlen keresztény képes hetilap a
„Képes Krónika”
Képel aktuálisak, kiállításuk páratlan,
elbeszéléssel élvezetesekek. — Kérjen mu-
latványszámot. — Egyes szám ára 3 K.
Kiadóhivatal: IV., Gerlóczy-u. 11. szám

Brilliánst,
gyöngyöt, aranyat, plati-
nát és ezüstöt horribilis
áron vesznek
Singer Testvérek
VII., Rottenbiller-utca 24.
Telefon József 62-64.

Most jelent meg
Lola naplója
és egyéb elbeszélések.
Írta: Szerafini Blanka.
Kereszténycsaládok kü-
lönös figyelmébe ajánl-
juk a Közp. Sajtóváll.
(Gerlóczy-u. 11. szám)
kiadásában megjelenő
„A mi könyveink”
című sorozatnak ezt az
első kötetét.
Ára 12 korona.

FOGADJON SZÓT!!
Mosakodjék
**„MADONNA”
SZAPPANNAL.**
RADÓ DROGÉRIA
Budapest, Thököly-ut 7. szám.